

In het oog van De Storm

Het moet de Voorzienigheid zelf zijn geweest die ervoor heeft gezorgd dat juist in deze turbulente zomer van 2014 de solotentoonstelling De Storm van Johan Creten een plaats opeist in de Hortiflora van het Middelheimmuseum in Antwerpen. Natuurlijk, het is het jaar van de herdenking van de Grote Oorlog en het werk van deze internationaal gerenommeerde Belgische wereldreiziger sluit in alle opzichten naadloos aan bij de angst en vertwijfeling waar de geschiedenis ons 100 jaar geleden mee heeft opgezadeld. Bij de samenstelling van deze tentoonstelling kon echter niemand bevroeden hoezeer deze metaforische De Storm haar weerkaatsing zou vinden in het gewelddadige politieke noodweer dat de wereld juist deze zomer teistert. De stijlfiguur van de storm loopt als een rode draad door de selectie van de 25 in brons, klei of kunststof uitgevoerde kunstwerken. Een storm in verschillende gedaanten, een storm die woedt in de natuur, in onze hoofden, relaties en niet in de laatste plaats in onze (internationale) samenleving.

Door Tine van de Weyer

Een beeld zegt meer dan duizend woorden

Bovenstaande uitdrukking is een cliché maar volstrekt van toepassing op het werk van Johan Creten dat deze zomer in Antwerpen in het Middelheimmuseum is te zien. Ofschoon de kunstenaar in enkele videofilms op een meer dan eloquente manier de kijker langs de beelden leidt is hij nadrukkelijk van mening dat de essentie van zijn werk niet ligt in de uitleg maar dat het aan de toeschouwer is om zich te laten verleiden om een unieke verhouding met het beeld te krijgen. Alsof het een paringsdans betreft daagt hij daartoe de kijker uit om elk beeld van alle mogelijke kanten te bekijken. Met deze benadering van de noodzaak het beeld te bezien vanuit de ruimtelijke kwaliteit ervan past Creten naadloos in de klassieke traditie van de beeldhouwkunst, want raakt er de fundamenten van het sculptuur als driedimensionale constellatie mee. De kunstenaar weet die connotatie ingenieus te verbinden aan een multi-interpretabele betekenis van het beeld waardoor dit wint aan intense gelaagdheid.

Johan Creten, *Pliny's Sorrow*,
foto Joris Casar

Complexe schoonheid

De Storm is een overrompelende tentoonstelling. Zeldzaam en oorspronkelijk zinnenstrelend en van een rauwe, primitieve en tegelijk delicate schoonheid: wie de kunstwerken ervaart of mag gaan ervaren zal geen enkel beeld onberoerd blijven. Het werk van Creten láát zich ook niet in woorden vangen. Al gebruik je er de beroemde duizend woorden uit het gezegde voor: het is - hoe ambivalent het ook klinkt - tegelijkertijd teveel en nooit genoeg. Teveel omdat al wat gezegd wordt zich nauwelijks zal verstaan met de emotie en de schok die de beelden in werkelijkheid teweeg brengen, hun brute schoonheid, primitiviteit, ongekunsteldheid, de herwonnen oervormen, hun angstromerige kinderlijke eenvoud en directheid. Nooit genoeg omdat er teveel valt te associëren en beleven van wat alleen in zijn meest optimale vorm in de fysieke werkelijkheid kan worden ervaren. De beelden moeten aan alle zijden worden ontdekt en leveren zo steeds andere verrassende en contrasterende invalshoeken en associaties op.

Kiezen is onmogelijk

Waar te beginnen? Bij de enorme dreigende roofvogel die de dreiging van de arend paart aan de kwetsbaarheid van de met olie besmeurde aalscholver, de vleugels gespreid, zich tooit met de naam *Pliny's Sorrows* en zich verwant weet aan het machtsvertoon van het Duitse rijk? Of het adembenemende *Why does Strange Fruit always look so sweet?* dat ooit ontstond als kleine keramische sculptuur en in 10 jaar tijd transformeerde tot een geheimzinnige en reusachtige overwoekerde gedaante van een raadselachtige schoonheid en expressie? Niet alleen in associatieve betekenis spelen de beelden een dubbelspel, ook in de materialen treedt de ambivalentie op de voorgrond. Bronzen fragiele bloemblaadjes die op een beeld als *Odoro di femmina - Basket* voor evenveel geld mosselen zouden kunnen zijn? Of *The Cradle-De Bakermat* waarin de uit wilgentenen geweven en versleten vergulde bronzen bakermat met zwarte bloemachtige planten als een triomfantelijk gouden 'omen' geschraagd wordt op een paddenstoelachtige zuil? En er zijn de beelden die stevig verankerd op de meest hermetische en scherp gesneden sokkels zich onttrekken aan hun strenge basement en zich in de meest rudimentaire onnavolgbaar eigenzinnige vormen ontwikkelen. Toppunt van bekoring is wellicht het ontroerende en sensuele beeld *I am a good horse on a soft Brick* waarin de illusie wordt gewekt alsof een zekere zeemeermin langs een kust in Denemarken een subtiele vrijage is aangegaan met de Venus van Milo.

Droste-effect

Uit de afgelopen eeuw zijn het de grote beeldhouwers als Brancusi, Rodin, Louise Bourgeois die allen - verhuld, stilzwijgend - hun offergaven brengen op het altaar van de beeldhouwkunst waarmee Johan Creten ons op een uiterst eigenzinnige en unieke manier een volstrekt nieuwe verbeelding bereidt. Langs vier zogenaamde 'kamers' loopt de tentoonstelling door de groene buitenruimtes en het paviljoen van Robbrecht en Daem in Middelheim. In het midden is het leeg. Volgens Creten is deze leegte de stilte in het oog van de storm. Het is een Droste-effect. De tentoonstelling *De Storm* zélf is de stilte in het oog van de storm.